

УДК 346.9

Зарубіжний досвід застосування доктрини зняття корпоративної вуалі та перспективи останньої в Україні

В. М. Махінчук,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Висвітлюються актуальні проблеми запровадження в Україні доктрини зняття корпоративної вуалі. Розглядаються загальні аспекти застосування останньої в країнах англосаксонської та романо-германської систем права, на прикладі Голландії та Німеччини та аналізується практика Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: корпоративна вуаль, доктрина зняття корпоративної вуалі, правосуб'єктність компанії, неналежні цілі контролера (кінцевого бенефіціара).

Makhinchuk Vitalii. Foreign experience in the application of doctrine of piercing corporate veil and prospects in Ukraine.

The propose of article is to coverage of current issues of introduction of piercing of the corporate veil in Ukraine. This article presents general aspects of the application of piercing of the corporate veil in the countries of Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems in the case of Holland and Germany. There is analyzed practice of the European Court of Human Rights.

Key words: corporate veil, the doctrine of piercing of the corporate veil, legal personality of the company, inappropriate purposes of the controller (the ultimate beneficial owner).

Суди англосаксонської системи (США, Великобританія, Австралія тощо) вже напрацювали серйозний доробок справ, які ґрунтуються на доктрині piercing the corporate veil і які крок за кроком формують базові підходи до визначення принципових положень доктрини зняття корпоративної вуалі.

Романо-германська система права (Німеччина, Голландія, Бельгія тощо) не знає доктрини зняття корпоративної вуалі як такої, проте прак-

© *Махінчук Віталій Миколайович* – доктор юридичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

тика притягнення до відповідальності кінцевих бенефіціарів (учасників товариства та/або контролерів) здійснюється за допомогою теорій «кваліфікованої групи де-факто» та «руйнівного втручання», які фактично є різновидами деліктної відповідальності. Застосування останньої базується на положенні про те, що особа, яка контролює корпорацію, має обов'язок щодо урахування інтересів кредиторів цієї корпорації¹. Фактично у цьому випадку йдеться про деліктні зобов'язання кінцевого бенефіціара.

На пострадянському просторі спостерігаються спроби використання вищезазначеної доктрини не в інтересах кінцевого бенефіціара з метою захисту його прав та інтересів (як правило, у справах про банкрутство, ліквідаційні процедури), а з протилежною метою — притягнення кінцевого бенефіціара (контролера) до відповідальності за шкоду (борги), заподіяну підконтрольною йому відповідною компанією. Йдеться про позбавлення юридичної особи (компанії) окремої правосуб'єктності, або про практику використання зворотного зняття корпоративної вуалі.

У постанові Верховного Суду України від 13.04.2016 року в справі № 908/4804/14 зазначається, що з огляду на приписи ч. 1 ст. 9 Конституції України, ст. 17 Закону України від 23.02.2006 року № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод² та протоколи до неї від 23 лютого 2006 року (далі — Конвенція) застосовується судами України як частина національного законодавства, а практика Європейського Суду з прав людини (далі — ЄСПЛ), через рішення якого відбувається практичне застосування Конвенції, застосовується судами як джерело права.

Практика ЄСПЛ у справах, де фігурує доктрина зняття корпоративної вуалі, зводиться до рішень у справах, де Суд частково згадував про цю доктрину і застосовував фрагментарно деякі положення з неї.

Так, у справі Pine Valley Developments LTD та інші проти Ірландії суд розглядаючи справу за заявами Pine Valley Developments Ltd, Healy Holdings Ltd та пана Данієла Геали (Daniel Healy), встановив, що перша із цих компаній повністю належить другій, а Данієл Геали є управляючим директором Healy Holdings Ltd та її єдиним бенефіціарним власником (п. 8 зазначеного рішення). Відтак, відкидаючи заперечення уряду про неможливість визнання пана Данієла Геали жертвою порушення Конвенції у цій справі, Суд відзначив, що заявами Pine Valley Developments

¹ Быканов Д. Д. Снятие корпоративной вуали по праву США, Нидерландов и России. Закон. 2014. № 7. С. 71—80. URL: <https://igzakon.ru/magazine/article-pdf/?id=5405>.

² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ від 04.11.1950 р. із змінами / Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Ltd та Healy Holdings Ltd є не більш як простим механізмом, через який пан Геали здійснював свою діяльність, а тому визнав усіх трьох заявників жертвами у розумінні Конвенції³.

Продовжуючи застосовувати теорію зняття корпоративної вуалі, Суд у рішенні по справі Губієв проти Російської Федерації від 19 липня 2011 року (скарга № 29309/03) встановив, що єдиний власник компанії може вимагати визнання його жертвою в розумінні ст. 34 Конвенції тією мірою, якою це стосується оспорюваних дій, вчинених стосовно його компанії, оскільки у справі, де фігурує єдиний власник, відсутній ризик розбіжності у думках між акціонерами або між акціонерами і радою директорів з питання про порушення охоронюваних Конвенцією прав. За таких обставин Європейський суд вважає, що заявник (засновник юридичної особи) може стверджувати, що є жертвою порушення ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, на яке він посилався, і що заперечення влади Російської Федерації підлягає відхиленню⁴.

При цьому звертається увага на те, що основні принципи ЄСПЛ стосовно застосування доктрини зняття корпоративної вуалі де-факто були сформовані у рішенні по справі Агротексім та інші проти Греції (Agrotexim and Others v. Greece) від 24 жовтня 1995 року⁵, в якому суд підтримав раніше встановлену Міжнародним Судом Справедливості ООН у рішенні по справі Barcelona Traction, Lightand Power Company Limited від 5 лютого 1970 року⁶ позицію, відповідно до якої «... проникнення під «корпоративну вуаль» або нехтування правосуб'єктністю юридичної особи може бути виправданим тільки у виняткових випадках, наприклад, коли точно встановлено, що компанія не може звернутися до конвенційних установ через органи, створені згідно з її статутом, або, у випадку ліквідації, через її ліквідаторів...» (п. 66 рішення по справі Агротексім).

Тобто Суд встановив, що визнання власника компанії жертвою в розумінні ст. 34 Конвенції та застосування зняття корпоративної вуалі можливі лише за таких умов: абсолютна неможливість юридичної особи самостійно захистити свої права та інтереси, яка має місце лише у разі її припинення; використання акціонерами усіх можливих механізмів для

³ Pine Valley Developments Ltd And Others v Ireland: ECHR 29 Nov 1991. URL: <https://swarb.co.uk/pine-valley-developments-ltd-and-others-v-ireland-echr-29-nov-1991/>.

⁴ Российская хроника Европейского Суда: российское издание. Приложение к «Бюллетеню Европейского Суда по правам человека». № 2. Спец. выпуск / Московский клуб юристов; Council of Europe. European Court of human rights. Москва: Юстиция, 2013. 152 с.

⁵ Agroteximandother v. Greece 14807/89, (1996) EHRR 250, [1995] ECHR 42. URL: <http://echr.ketse.com/doc/14807.89-en-19951024/view>.

⁶ Case concerning the Barcelona Traction, Lightand Power Company, Limited (Belgium v. Spain): Institution of proceedings and initial pleadings. Justice I. C. o.: International Court of Justice, 1970. URL: http://www.worldcourts.com/icj/eng/decisions/1970.02.05_barcelona_traction.htm.

ініціювання перед ліквідаторами необхідності вчинення певних дій, а у разі невчинення останніми таких дій вжиття акціонерами усіх заходів до усунення ліквідаторів (п. 70-71 рішення по справі Агротексім). У своїх подальших рішеннях ЄСПЛ також наголосив на необхідності доведення відсутності ризику розбіжності у думках між акціонерами або між акціонерами і радою директорів з питання про порушення охоронюваних Конвенцією прав⁷.

Таким чином, визначальне значення для Європейського суду з прав людини має відсутність розбіжностей у думках юридичної особи та її керівництва з думкою акціонерів (учасників), що може було досягнуто лише у випадку, коли у акціонера (учасника) встановлено повний контроль над юридичною особою. І тільки в цьому випадку така юридична особа та її акціонер (засновник або учасник) розглядаються як єдине ціле.

Так, намітилася тенденція, відповідно до якої критерій контролю за діяльністю компанії тісно пов'язаний з доктриною зняття корпоративної вуалі, основний акцент якої полягає у можливості покладення відповідальності на контролюючих компанію осіб. Вбачається, що для того, щоб зняти корпоративну вуаль, спочатку суду слід встановити і довести ступінь фактичного контролю, а не потенційного, фізичної особи над компанією і вже потім встановлювати і доводити причинно-наслідковий зв'язок між діями і наслідками.

Контроль з метою застосування доктрини зняття корпоративної вуалі являє собою сукупність дій, спрямованих на управління поточною діяльністю компанії, а також на визначення загальних принципів її розвитку. Очевидно, що встановлення контролю і подальше притягнення до відповідальності особи, яка здійснює такий контроль, залежить від відповідності такої особи критеріям, за наявності яких вона (особа) може бути визнана суб'єктом контролю.

Заслугує на увагу доволі поширена позиція, відповідно до якої особа не наділена контролем над комерційною організацією виключно тому, що є лише директором, головним управляючим або вигодонабувачем організації.

У цьому контексті право Німеччини встановлює (у відносинах між головною і дочірньою компанією), що право давати вказівки і наявність залежності ще не означає наявності здійснюваного контролю, а відтак і не є підставою для застосування доктрини.

Принагідно зазначимо, що суб'єктом, який може контролювати корпоративну структуру (контролююча особа), можуть бути не лише безпосе-

⁷ Постановление по делу Губиев против России (жалоба №29309/03) от 19 июля 2011 г. (вступило в силу 8 марта 2012 г.) / Европейский Суд по правам человека. URL: <https://sledcom.ru/upload/site1/iblock/0ac/0acfe6f02035e0790926b581a24cd15b.pdf>.

редні власники, які створили компанію, а й директори, акціонери, інші учасники, які мають можливість визначати напрями діяльності компанії та впливати на прийняття рішень, тим самим здійснюючи контроль за корпоративною структурою.

Законодавство багатьох зарубіжних країн, у тому числі українське⁸, для позначення контролюючої особи використовує терміни «вигодонабувач» та «кінцевий бенефіціарний власник» (контролер), якими позначають особу, яка фактично має можливість контролювати діяльність юридичної особи. Викладене свідчить про те, що ідентифікація особи кінцевого бенефіціарного власника є можливістю встановити осіб, які фактично стоять за такими складними бізнес-структурами, як компанії (корпорації), та є своєрідним контролем за діяльністю компанії.

Такий підхід вимагає враховувати різноманітність критеріїв у визначенні контролюючих компанію осіб у межах доктрини зняття корпоративної вуалі. Взнявши за основу визначення особи кінцевого бенефіціарного власника у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. № 1702-VII, насамперед слід говорити про контролюючу особу як таку, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб. Такий вплив має здійснюватися шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які дають можливість визначати умови господарської діяльності. Для того, щоб особа вважалася контролюючою, вона повинна давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління і мати можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у певному визначеному розмірі відсотків (у різних країнах визначається по-різному) статутного капіталу або права голосу в юридичній особі.

Крім того, очевидним має бути причинно-наслідковий зв'язок між діями або бездіяльністю контролюючої особи та фактично спричиненими негативними наслідками, понесеними збитками корпоративною структурою, зокрема якщо такі наслідки настали внаслідок отримання відповід-

⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб та громадських діячів: Закон України » від 14.10.2014 р. № 1701-VII (із змінами) / Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-18>.

них вказівок. З викладеного випливає очевидність необхідності саме факту зловживання контролюючою особою своїми правами. Саме встановлення цього факту, як буде показано далі, є найбільш складним питанням, що поєднується із процесуальним питанням відповідного провадження, в межах якого необхідно його встановити.

Вочевидь саме процесуальні моменти доктрини зняття корпоративної вуалі відіграють важливе, якщо не найважливіше значення у доктрині зняття корпоративної вуалі. Це цілком очевидно з огляду на природу і суть корпоративних конфліктів, у яких є потреба застосувати (спробувати застосувати) доктрину зняття корпоративної вуалі. Як правило, позивач виступає «слабкою стороною» внутрішньо корпоративних відносин і позбавлений можливості отримати доступ до внутрішньокорпоративного діловодства та/або практики прийняття та виконання рішень (вказівок), які доволі часто можуть взагалі надаватися в усній формі. У такій ситуації позивач просто позбавлений можливості отримати доступ до необхідних доказів по справі.

В англосаксонській системі ця проблема вирішується переважно за допомогою спеціального процесуального інституту розкриття та надання доказів, який становить левову частку в процесі доказування в межах доктрини зняття корпоративної вуалі⁹. Більшість положень цього інституту зводяться до закріплення презумпції причинно-наслідкового зв'язку між протиправними діями контролюючої особи (бенефіціара) та завдаваною шкодою кредиторам юридичної особи (корпорації).

Без запровадження такого інституту в процесуальному законодавстві (в тому числі в Україні), зміст яких мав би звестися до перекладення обов'язку відсутності причинно-наслідкового зв'язку на відповідача (кінцевого бенефіціара), реалізувати доктрину зняття корпоративної вуалі видається вкрай складним, якщо взагалі досяжним, завданням.

Необхідно вкотре зазначити, що відповідно до ст. 96 Цивільного кодексу України панує доктрина обмеженої відповідальності юридичної особи¹⁰.

В Україні законодавством встановлені виключні випадки, коли засновник юридичної особи може нести відповідальність своїм майном за зобов'язаннями юридичної особи. Якщо підприємство-боржник створене у формі повного товариства, то учасники такого товариства солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями повного товариства усім майном, що їм належить. Якщо підприємство-боржник створене у формі командитного товариства, в якому є один чи

⁹ Гражданский процесс зарубежных стран: уч. пособ. / под ред. А. Г. Давтян. Москва: Проспект, 2009. С. 273-299.

¹⁰ Махінчук В. М. Зняття корпоративної вуалі: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2017. С. 8.

кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів, та є учасники, які солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном (повними учасниками). Якщо підприємство-боржник створене у формі товариства з додатковою відповідальністю, учасники якого солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями своїм майном у розмірі, який встановлюється статутом товариства і є однаково кратним для всіх учасників до вартості внесеного кожним учасником вкладу. Засновники акціонерного товариства можуть нести солідарну відповідальність за пов'язаними з його заснуванням зобов'язаннями, що виникли до державної реєстрації акціонерного товариства.

Також існують такі випадки відповідальності контролюючих осіб за зобов'язаннями юридичної особи, передбачені законодавством України: 1) субсидіарна відповідальність холдингової компанії за зобов'язаннями корпоративного підприємства, дії (бездіяльність) якої призвели до банкрутства останнього (ч. 6 ст. 126 Господарського кодексу України); 2) солідарна відповідальність власника майна боржника (уповноваженої ним особи), керівника боржника, голови ліквідаційної комісії (ліквідатора), які не звернулися до суду із заявою по порушення справи про банкрутство в разі виявлення недостатності майна для задоволення вимог усіх кредиторів (ч. 6 ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343-ХІІ); 3) субсидіарна відповідальність товариства- правонаступника за зобов'язаннями акціонерного товариства, діяльність якого припиняється шляхом поділу, що виникли до поділу та перейшли до іншого акціонерного товариства- правонаступника (ч. 5 ст. 85 Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VІ); 4) відповідальність пов'язаної з банком особи за дії або бездіяльність, які призвели до завдання банку шкоди з її вини (ч. 6 ст. 58 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-ІІІ).

Зрозуміло, що використати навіть вищезазначені положення для застосування доктрини зняття корпоративної вуалі є вкрай складним завданням без відповідної процесуальної підтримки.

Остання судова практика Верховного Суду України яскраво ілюструє проблеми і труднощі, які виникають у справах про можливість покладення на співвласника банку відповідальності за шкоду, заподіяну неправомірними діями щодо вкладника банку. Так, у справі № 757/21639/15-ц, провадження № 14-54цс19 Велика палата Верховного Суду повертаючи справу колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду в складі Верховного Суду — для розгляду касаційної скарги, по суті, крім іншого, зазначила в ухвалі, що «у постанові від 13 січня 2016 року у спра-

ві № 910/10919/15 Вищий господарський суд України, залишаючи без змін судові рішення судів попередніх інстанцій, виходив із того, що чинним законодавством не передбачена автоматична відповідальність власників істотної участі за зобов'язаннями банку у випадку визнання його неплатоспроможним. Відповідно до положень ст. 58 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (у редакції від 25 січня 2015 року) необхідними умовами покладення відповідальності на акціонера за зобов'язаннями банку є: наявність у нього істотної участі в банку; наявність протиправного діяння; наявність шкоди, завданої таким діянням; причинно-наслідковий зв'язок між протиправним діянням і заподіяною шкодою; вина учасника істотної участі в банку. Позивачем не доведено можливість застосування такої міри відповідальності, як стягнення збитків, оскільки ним не доведено наявності усіх елементів складу цивільного правопорушення з боку саме відповідача. Також Вищий господарський суд України висловив позицію, що надання необґрунтованих переваг одному з кредиторів банку за рахунок стягнення заборгованості з одного із акціонерів банку, вина якого у настанні неплатоспроможності банку не доведена, свідчило б про порушення принципу верховенства права»¹¹.

Повертаючись знову до практики ЄСПЛ як джерела права в Україні, слід згадати одне з останніх рішень, яке має неабияке значення для доктрини зняття корпоративної вуалі.

Так, 11 грудня 2018 року було оголошено постанову Великої палати ЄСПЛ по справі *Лекич проти Словенії* (*Lekic v. Slovenia*)¹², яким залучення засновника і директора компанії, виключеної з реєстру без проведення процедури банкрутства, до відповідальності перед кредиторами, визнано таким, що порушує гарантоване ст. 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод право власності.

Суд визнав, що директор повинен був знати про те, що компанія не пройшла процедуру банкрутства, і передбачати можливі наслідки у вигляді субсидіарної відповідальності.

Той факт, що, як директор і засновник, за наявності ознак банкрутства компанії заявник не вжив заходів до визнання компанії банкрутом в рамках процедури неспроможності, фактично продовжив її існування як юридичної особи, незважаючи на неможливість виконання зобов'язань, не відповідає принципу добросовісності в комерційній практиці. Відповідно заявник не може отримати з цієї ситуації вигоду у вигляді звільнення від зобов'язань.

¹¹ Ухвала Великої Палати Верховного Суду у справі № 757/21639/15-ц, провадження № 14-54цс19 від 07.02.2019 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80112288>.

¹² Постановление Европейского Суда по правам человека от 14 февраля 2017 г. Дело «Лекич против Словении» (жалоба N 36480/07) (извлечение). Система ГАРАНТ. URL: <http://base.garant.ru/71760252/#ixzz5jvcwF08l>.

Слід звернути увагу на наступне. По-перше, зазначене рішення кореспондується з нормою ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». По-друге, це рішення не є універсальною підставою для застосування процедури зняття корпоративної вуалі, а стосується виключно ситуацій, пов'язаних з процедурою банкрутства компанії.

Крім того, під час розгляду однієї з перших справ в Україні стосовно можливості зняття корпоративної вуалі (справи № 910/14838/14), за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Інтертрансгруп» та ЗУКК Трейдинг Лімітед (ZUKK TRADING LIMITED) до низки компаній, в тому числі до Публічного акціонерного товариства «Футбольний клуб «Металіст», про покладення відповідальності за зобов'язаннями банку на власників істотної участі та відшкодування збитків, неодноразово порушувалося питання про зняття корпоративної вуалі згідно із законодавством України та практикою ЄСПЛ, але позов був залишений без розгляду, а Позивач повторно до суду не звертався. На той час, 2015 рік, не вистачило «інструментарію» зазірнути за корпоративну вуаль і притягнути до відповідальності кінцевого бенефіціара.

Отже, визначення контролюючої особи (осіб) компанії з метою притягнення до відповідальності можливе лише у випадку, якщо буде первинно доведено недобросовісність (протиправність) їхніх дій при виконанні своїх обов'язків, що призвело до неможливості компанії відповідати за своїми зобов'язаннями.

На нашу думку, з огляду на практику українських судів, факт вчинення учасником істотної участі чи кінцевого бенефіціару цивільного правопорушення (як обов'язкової умови притягнення останнього до цивільно-правової відповідальності) вимагає окремого провадження з постановленням окремого рішення з цього питання. Також автор поділяє точку зору про можливість використання у справах про покладення відповідальності на учасника істотної участі (кінцевого бенефіціара), на підставі постановлення судом обвинувального вироку в кримінальній справі стосовно такого бенефіціара, який матиме у подальшому преюдиційне значення.

Отже, поодинокі випадки застосування (спроб застосування) доктрини зняття корпоративної вуалі у романо-германській системі права пов'язані із складністю формалізації самої доктрини, неможливістю викладення останньої у формалізованих критеріях та визначенням меж застосування положень цієї доктрини.

Іноземні суди, вирішуючи питання щодо контролю над корпораціями і активами, використовують й інші правові теорії, які атрибутують активи корпорації з кінцевим бенефіціаром (контролером). Тут йдеться про випадки, коли суди застосовують такі альтернативні категорії до кінцево-

го бенефіціара (контролера): особа діє у якості агента компанії, особа діяла спільно з компанією; компанія утримує активи як довірчий власник цієї особи (nominee or trustee); в інших випадках, передбачених відповідним національним законодавством.

Іноземні суди¹³ розрізняють випадки «приховування» і «обходу закону» за допомогою відповідної корпорації. У випадку «простого» приховування за фасадом корпорації (у випадку використання довірчих відносин, трастів тощо) немає потреби у використанні доктрини зняття корпоративної вуалі.

За логікою англійських судів, до доктрини зняття корпоративної вуалі можна (слід) звертатися лише у тих випадках, коли особа використовує корпорацію (фасад компанії) з метою саме уникнення відповідальності за вже наявними зобов'язаннями.

Виходячи з тези про відсутність єдиного формалізованого визначення самої доктрини зняття корпоративної вуалі, останню варто використовувати лише у тому випадку, коли всі інші правові теорії, принципи права та доктрини виявилися неспроможними.

На сьогодні відшукати рішення, в яких безпосередньо була б застосована повною мірою доктрина зняття корпоративної вуалі, вкрай важко і навіть неможливо. Більшість рішень національних судів романо-германської системи права і міжнародних судів мають дискретний характер, які акцентують свою увагу на одному або декількох аспектах доктрини зняття корпоративної вуалі¹⁴.

Відображення впливу доктрини зняття корпоративної вуалі на рівні національних законодавств простежується у запозиченні відповідних норм і інститутів та створенні власних під впливом зазначеної доктрини. Найбільш характерним і показовим є розвиток інституту банкрутства у контексті використання взаємовідносин материнської і дочірньої компанії (зокрема, йдеться про згадані вище норми закону про банкрутство в контексті можливого притягнення кінцевого бенефіціара до відповідальності в порядку ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та шкоду, заподіяну в порядку, визначеному ст. 58 Закону України «Про банки і банківську діяльність», як власників істотної участі).

¹³ Решение Верховного суда Соединенного Королевства от 12.06.2013 г. «Prest (appellant) v Petrodel Resources Limited and others (respondents)». *Правоведение*. 2013. № 5. С. 170—214. URL: <http://pravovedenie.spbu.ru/arkhiv/category/19-2013-5.html?download=500:decision-of-the-supreme-court-of-the-united-kingdom-of-12-06-2013-prest-appellant-v-petrodel-resources-limited-and-others-respondents-2>.

¹⁴ VTB Capital plc v Nutritek International Corp. Wikipedia: The Free Encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/VTB_Capital_plc_v_Nutritek_International_Corp.

В Україні є вже ustalеною судовою практикою Верховного Суду за позовами вкладників збанкрутілих банків до власників істотної участі в банку про відшкодування збитків у розмірі депозитного вкладу. Суди, відмовляючи в задоволенні таких позовів, виходять із того, що покладання відповідальності на власника істотної участі в банку не є автоматичним; необхідна наявність складу цивільного правопорушення, включаючи вину бенефіціара в доведенні банку до неплатоспроможності (такі приклади описані в ухвалі Великої палати Верховного Суду від 07.02.2019 № 757/21639/15-ц).

Makhinchuk Vitalii. Foreign experience in the application of doctrine of piercing corporate veil and prospects in Ukraine

The propose of article is to coverage of current issues of introduction of piercing of the corporate veil in Ukraine. This article presents general aspects of the application of piercing of the corporate veil in the countries of Anglo-Saxon and Romano-Germanic legal systems in the case of Holland and Germany. There is analyzed practice of the European Court of Human Rights.

There are very rare cases of application (attempts to apply) the doctrine of piercing the corporate veil in Romano-Germanic legal system. These difficulties are due to the complexity of formalize the doctrine, inability to statement of doctrine in strict formalized criteria or delineate of application of the provisions of this doctrine.

In solving the issue of control over corporations and assets, foreign courts also use other legal theories that are attributes of corporation's assets with a final beneficiary (controller).

Foreign courts distinguish between "concealment" and "evasion of justice" with the help of corporation. There is no need to use piercing of the corporate veil in the case of «simple» concealment behind facade of corporation.

According to the logic of English courts, the doctrine of piercing the corporate veil could (need) use only in cases where a person uses a corporation (company's facade) in order to avoid responsibility for existing obligations.

Based on thesis about absence of a single formal definition, piercing of the corporate veil should be used only in the case when all other legal theories, principles of law and doctrines have proven to be untenable.

Today it is extremely difficult to find solution that directly doctrine would be applied fully and It is likely that it is impossible. Most decisions of national courts of the Romano-Germanic legal system and international courts are discreet nature focusing on one or more aspects of piercing the corporate veil.

Showing impact of doctrine at the level of national legislative is apparent in borrowing of relevant rules or institutions and establishing their own under the spell of doctrine. The most characteristic and illustrative is the development of institution of bankruptcy in the context of using the relationship of the parent and subsidiary companies.

In Ukraine there is already settled jurisprudence of the Supreme Court in claims of contributors for damages at the amount of deposit to the owners of significant participation in failed bank. In refusing to satisfy such claims, courts have identified the attributing liability to the owners of significant participation in bank is not

automatic; It is necessary to have civil offences including fault of the beneficiary in bringing the bank to insolvency (such examples are described in decision of the Grand Chamber of the Supreme Court of 07.02.2019 #757/21639/15-c).

Key words: corporate veil, the doctrine of piercing of the corporate veil, legal personality of the company, inappropriate purposes of the controller (the ultimate beneficial owner).

УДК 347.133

Зміст, форма мирової угоди, заяви сторін і ухвали суду про її затвердження та виправлення їх недоліків: питання законодавчої регламентації

М. О. Ткаченко,
аспірант кафедри нотаріального
та виконавчого процесу і адвокатури
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Висвітлюються питання змісту та форми мирової угоди, заяви сторін про затвердження мирової угоди, її змісту. Розглянуті варіанти виправлення сторонами недоліків мирової угоди, а також судом, зокрема ухвали суду про затвердження мирової угоди. Внесено низку пропозицій щодо вдосконалення норм Цивільного процесуального кодексу України з метою вдосконалення процедури укладення та затвердження судом мирової угоди.

Ключові слова: мирова угода, суд, сторони, заява, ухвала про затвердження умов мирової угоди.

Tkachenko Mariya. Content, form of the agreement, statements of the parties and a court ruling on its approval and correction of their shortcomings: problem issues and the need for legislative regulation

The article discloses the issue of the content and form of the agreement, the parties' statements on the approval of the agreement, its contents, as well as options for the parties to remedy the shortcomings of the agreement, as well as the court, including the court order to approve the peace agreement. A number of suggestions were made regarding the improvement of the norms of the Civil Procedural Code of Ukraine in order to improve the procedure for the conclusion and approval by the court of a settlement agreement.

Key words: peace agreement, court, parties, statement, decision on approval of terms of a settlement.

© Ткаченко Марія Олегівна — аспірант кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка